

Grupla Psikolojik Danışma Sürecinde Bir Risk Alanı: Sınır Aşımaları

A Risk Area for Group Counseling: Boundary Violations

Yeter Sinem ÜZAR ÖZÇETİN¹ ve İlhan YALÇIN²

Öz: Psikolojik danışma süreci, bireylere yardımcı olabilmek amacıyla bireysel ya da grup görüşmeleri ile yürütülen, yoğun ve aktif bir kişilerarası süreç olarak değerlendirilebilir. Psikolojik danışma sürecinde amaç, bireyin değişimi ve bu süreçten fayda sağlamasıdır. Bu kişilerarası süreçte çeşitli etik ilke ve standartlara gereksinim duyulmaktadır. Herhangi bir tutum ya da davranışın daha açık şekilde anlaşılabilmesi iyi-kötü ya da doğru-yanlış gibi insani değerler açısından anlamlandırılması ve yorumlanması bağlamında etik değerler işlev ve anlam kazanmaktadır. Bireysel ve grupla psikolojik danışma sürecinde var olan psikolojik danışman-danışan arasındaki güç ilişkisi ve bu gücün kullanımının daha çok içsel özelliklerle bağlantılı olması, bu sürecin kendisini de etik açıdan sorunlu bir uygulama durumuna getirebilmektedir. Bu anlamda profesyonel sınırların anlaşılması ve sürdürülmesi önem kazanmaktadır. Bu sınırların aşılması ise, psikolojik danışmanın danışanı istismar etme risklerini de beraberinde getirebilmektedir. Psikolojik danışmandan danışanlarıyla etkili çalışma ilişkilerini geliştirirken, objektif olması ve profesyonel mesafeyi koruması beklenmektedir. Ancak sınır aşımalarında, danışan için yararlı olmadığı bilinen ve kültürel anlamda da kabul görmeyen bir ilişki gelişebilmektedir. Sınır aşımalarının önlenmesinde psikolojik danışmanların bu anlamdaki duyarlılığı, istekliliği ve motivasyonu oldukça önemlidir. Böylece sınır aşımalarından kaçınmaları daha kolay olabilecektir. Bu bağlamda, psikolojik danışmanların eğitimleri süresince öncelikle kendi öz değerlendirmelerini yapmaları, farkındalıklarını geliştirmeleri, etik ilke ve değerleri içselleştirmeleri yoluyla profesyonel kimliklerini özümsemeleri, tüm bunları yaparken gerekli destek kaynaklarını harekete geçirerek kullanmalarının önemli olduğu belirtilebilir. Bu çalışma ile psikolojik danışma süreçlerinde yaşanan etik sınır aşımalarına dikkat çekilerek, uygun yaklaşımların benimsenmesi konusunda farkındalık oluşturulması ve ilgili alanyazına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: psikolojik danışma, sınır aşımı, etik

Abstract: Psychological counseling can be considered as an intensive and active interpersonal process conducted with individual or group meetings to provide assistance to individuals. The basic purpose of counseling is to help people change and get benefit from this process. This interpersonal process requires various ethical principles and standards. Ethical values gain function and meaning in terms of making sense of and interpreting any attitude or behavior within the concept of humane values such as good or bad and right or wrong. Power relationship and the use of this power are associated with more intrinsic property in counseling, so the process itself can bring ethically problematic applications. In this sense, understanding and sustaining professional boundaries is gaining importance. Violations of this boundaries can also bring risks about exploitation and abuse of client. While psychological counselor develops effective working relationships, he/she is expected to be objective and maintain a professional distance. However, it can be developed useless and unacceptable relations in a cultural sense when boundaries are violated. Psychological counselors' sensitivity, willingness and motivations are very important to avoid boundary violations. So, they can avoid boundary violations more easily. It is important for the counselors to make self assessments, develop awareness, acquire a professional identity by adopting ethical principles and values and active support resources during their counseling training. This study aims for drawing attention to boundary violations in counseling, creating awareness about adopting proper approaches and contributing to related literature.

Keywords: psychological counseling, boundary violations, ethics.

Günümüzde toplumların gelişmesi, evrensel insan haklarına verilen önemin artması, teknolojik, ekonomik ve sosyal değişim ve gelişmelerle birlikte, sağlığın fiziksel ve psikolojik bir bütün olduğu anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, psikolojik danışma

sürecinin psikolojik desteğe gereksinim duyan birey ve gruplara uygulanmasının önemi anlaşılmış ve bu alanda gelişmeler yaşanmıştır.

Psikolojik danışma, bireylere yardımcı olabilmek amacıyla bireysel ya da grup görüşmeleri ile

¹ Araş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, E-posta: sinem_uzar@hacettepe.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Ankara, E-posta: yalcini@ankara.edu.tr

yürütülen yoğun ve aktif bir kişilerarası süreç olarak değerlendirilebilir (Skovholt, 2012). Bu kişilerarası süreç; profesyonel anlamda bir yardım ediciliği de içerisinde barındırmasından dolayı, psikolojik danışman-danışan arasında güç farklılıklarının olmasına bağlı olarak önem kazanmaktadır. Bu ilişki içerisinde birey ya da bireylere etik ilkeler ve değerler bağlamında yaklaşılması, var olan bu gücün profesyonel etik ilkeler çerçevesinde birey yararına kullanılması gerekmektedir. Ancak profesyonel olsun ya da olmasın hemen hemen tüm insan ilişkilerinde olduğu gibi, bu süreçte de psikolojik danışman-danışan ilişkisinde sorunlar yaşanabilmekte ve danışan ile psikolojik danışman arasındaki profesyonel sınırların korunamamasından doğan etik ihlaller ve sınır aşimleri gündeme gelebilmektedir. Sözü edilen nedenlerle, bu makalede psikolojik danışma sürecinde karşılaşılabilecek etik sınır aşimleri incelenecek ve söz konusu sınır aşimlerinin birey üzerindeki etkileri ve önlenmesi için yapılabilecekler üzerinde durulacaktır. Böylece, psikolojik danışma sürecinde yaşanan etik sorunlar ve sınır aşimlerine dikkat çekilerek, psikolojik danışmanların bu anlamda farkındalığının artırılması ve ilgili alanyazına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Kavramsal Olarak Etik ve Meslek Etiği

Etik; insanlar için anlamı olan çeşitli değerleri iyi-kötü ya da doğru-yanlış biçiminde yorumlayan, felsefenin bir alt dalı olarak tanımlanabilir (Büken ve Büken, 2002). İnsanlar için anlamı olduğu varsayılan bu değerler ise etik değerler olarak nitelendirilmektedir. Herhangi bir tutum ya da davranışın daha açık şekilde anlaşılabilmesi iyi-kötü ya da doğru-yanlış gibi insani değerler açısından anlamlandırılması ve yorumlanması gerekmektedir. Bu bağlamda etik değerler işlev ve anlam kazanmaktadır (Öztürk ve Oğuz, 1996). Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir nokta, etik ilkeler doğrultusunda geliştirilen ve benimsenen bu tutum ve davranışların yalnız birey açısından değil, toplum açısından da kabul edilebilir bir nitelik taşıması gerekliliğidir (Büken ve Büken, 2002; McCullough ve Jonsen, 1991).

Mesleki yaşam içerisinde, çeşitli zamanlarda çözümlü zor, karmaşık ve çatışmalar içeren durumlar ortaya çıkabilmektedir. Ortaya çıkan bu durumlar, çeşitli etik ikilemlere neden olabilmektedir. Bu ikilemlerin uygun bir şekilde çözümlenebilmesi için var olan mesleki etik ilkelerin göz önünde bulundurulması önemlidir. Mesleki etik kurallar, kişilerin birbirlerine karşı görevlerinin yanı sıra, kendilerine yönelik görevlerini de düzenlemektedir (Eren Gümüş ve Gümüş, 2010). Ulusal düzeyde örgütlenmiş olan mesleki kuruluşlar, üyelerinin uymaları gereken etik

kodlar oluşturmuşlardır. Örneğin, ABD’de Amerikan Psikolojik Danışma Derneği (American Counseling Association, ACA) ve Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychology Association, APA) gibi meslek örgütleri, üyelerine yol gösterici çeşitli etik kodlar belirlemişlerdir. Türkiye’de de Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (Türk PDR DER) tarafından yayınlanmış olan, psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlara yönelik bir etik kurallar kitabı bulunmaktadır. Söz konusu etik kodlar, hem meslek elemanlarının çalışmalarının etik açıdan çerçevesini belirtmekte, hem de karşılaşılan sorunların çözümünde yol gösterici bir kaynak olmaktadır.

Psikolojik danışma sürecinde karşılaşılan çatışmaların değerlendirilmesi dikkat gerektiren bir süreçtir. İkilem durumlarının fark edilmesi kimi zaman zor olabilmektedir. Bu ikilemler, profesyonel meslek kimliği ile sosyal kimlik arasındaki çatışmalardan kaynaklanabilmektedir. Karşı karşıya kalınan bu ikilemlerin fark edilmesinde ve çözümlenmesinde mesleki etik ilkelerden yararlanılması gerekmektedir. Dolayısıyla kişilerin karşılaştıkları ikilemlerde hangi ilkeleri kullanacaklarına uygun şekilde karar verebilmeleri önemlidir (Civaner, Sarıkaya ve Balcıoğlu, 2009; Demirdöven, 2011; Türk PDR-DER, 2006). Literatürde, mesleki uygulamalar sırasında karşılaşılan etik ikilemlerin çözümlenmesinde izlenebilecek çeşitli etik karar verme modelleri önerilmiştir (Eren Gümüş ve Gümüş, 2010; Ergene, 2004).

Etik ikilemlere ilişkin karar verme sürecinde, gerektiğinde destek alınması, meslektaşlara danışılması ve etik ilkeler arasındaki yarar-zarar dengelerinin çok boyutlu olarak değerlendirilmesi etkin yöntemler olabilmektedir. Ancak bu değerlendirme ve uygun kararın verilmesi süreci de zor olabilmekte ve dikkat gerektirmektedir. Psikolojik danışma sürecinde etik konular sıklıkla karmaşık ve çok boyutludur. Bu süreçte karar verme becerilerine sahip olmayı gerektiren birçok belirsiz alan vardır (Corey, Corey ve Callanan, 1998). Bundan dolayı, psikolojik danışma alanında çalışan meslek elemanlarının etik ilkelere ilişkin duyarlılığa sahip olmaları önemlidir.

Psikolojik Danışma Sürecinde Etik

Psikolojik danışma sürecinde amaç bireyin değişimi ve bu süreçten faydalanarak çıkmasıdır. Bireyler bu terapötik süreç içerisinde amaçlarını belirlemede, gerekli sosyal becerileri kazanmakta ve yeni davranışlar öğrenmektedirler (Voltan Acar, 2012). Böylece, bireylerin kişisel ve sosyal ilişki ve etkileşimlerinde değişim başlamaktadır. Bu değişim, özellikle grupla psikolojik danışma sürecinde;

grup dinamiğinin gelişmesi, grup üyelerinin yaşam deneyimleri, baş etme mekanizmaları gibi dinamiklerin paylaşımı, bireyin kendi yaşamına, sorunlarına, bitmemiş işlerine farklı bir perspektiften bakmasına olanak sağlayabilmesi açısından daha etkin olabilmektedir. Bu nedenlerle grupta psikolojik danışmada etik değerler ışığında hareket edilmesi gerekli ve önemlidir (Oğuz, 2001).

Terapötik süreçte daha önce sözü edilen değişim ve gelişimin birey ve grup düzeyinde yaşanmasında, etik ilkeler çerçevesinde bir yaklaşım benimsenmesi oldukça önem kazanmaktadır (Oğuz, 2001). Bu süreç, sadece etik standartlara ilişkin bilgilerin öğrenilmesini değil, aynı zamanda zor durumların nasıl belirleneceği ve bunlarla nasıl baş edileceğinin öğrenilmesini de kapsamaktadır. Ruh sağlığı mesleklerinde karşılaşılan etik konular, hem hukuk kuralları hem de mesleki etik kodlarla düzenlenmiştir. Hukuk kuralları ve etik kodların, karşılaşılan sorunlara her zaman kesin çözüm getirmesi olası değildir. Hukuk kuralları, devlet tarafından düzenlenmiş olan asgari standartları tanımlarken, bir meslek örgütü tarafından oluşturulan etik kodlar ise mesleğin ideal standartlarını belirtmektedir. Etik ikilem durumlarında, psikolojik danışmanlardan danışanları için en iyisini yapmaları yönünde bir duyarlılık geliştirmeleri beklenmektedir (Corey, Corey ve Callanan, 1998). Psikolojik danışma ve rehberlik mesleğine ilişkin etik kurallar, psikolojik danışmanları ve kamuoyunu eğitmekte, sorumluluklarla ilgili bir temel oluşturmakta ve böylece danışanları etik olmayan uygulamalardan korumaktadır. Bunların yanı sıra, mesleki etik kurallar, meslek elemanlarının kendi iç denetimlerinin oluşturulmasını sağlamaktadır (Corey, 2005). Bu çerçevede, psikolojik danışmanların yürüttükleri tüm hizmetlere ilişkin etik ve yasal standartları bilmeleri beklenmektedir. Özellikle hem bireysel hem de grupta psikolojik danışma sürecinde, psikolojik danışmanların karşılaşılabilecekleri etik ikilem durumları söz konusudur. Bunlar, gizlilik, değerler, danışanın hakları, bilgilendirilmiş onam ve *çoklu ilişkiler* gibi konularda ortaya çıkabilmektedir. Grupta psikolojik danışma sürecinde de grup liderinin özellikleri, yetkinliği ve sahip olduğu değerler, grup üyelerinin hakları, grup üyeleri ile ilişkiler gibi konular da etik açıdan dikkat çekmektedir.

Grup Liderinin Etik Açıdan Sahip Olması Gereken Özellikler

Grupa psikolojik danışmada, grup dinamiğini, süreci ve etkileşimleri belirleyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerin en önemlilerinden birisi de grup lideridir. Grup liderinin süreç içerisinde önemli bir terapötik güç olduğu belirtilmektedir. Grup

lideri, grupta diğer terapötik güçlerin oluşmasına ve danışanların amaçlarının saptanmasına katkıda bulunmakta ve terapötik ortamı sağlamaktadır (Voltan Acar, 2012). Grup liderinin görevlerinden birisinin de grupta karşılıklı saygı ve güven ortamının oluşturulmasına katkıda bulunmak olduğu belirtilmektedir. Grup liderinin, süreçte uygun olan zamanlarda kendini açmasının grup sürecinde güven ve saygının oluşmasını sağlayan önemli bir unsur olduğu ifade edilmektedir (Durmuş, 2013).

Grupa psikolojik danışma sürecinde ortaya çıkabilecek etik sorunlara ilişkin grup liderinin farkındalığının gelişmesi gerekmektedir. Farkındalığın kazanılması ve gelişmesi ise, etik sorunlar, ilkeler ve değerler gibi konulara ilişkin yetkinliğe sahip olmayı, etik ilke ve yaklaşımlara hâkim olmayı gerektirmektedir (Demir ve Oğuz, 1999). Bu nedenle, grup lideri oluşabilecek etik sorunlara karşı uyanık olmalı ve etik bir sorunla karşılaştığında, bu sorunun üstesinden gelebilmek için etik değerlendirme ve çözümleme becerisine sahip olmalıdır. Bir başka deyişle, grup lideri, etik sorunların farkına varabilecek ve bireyler için bunun önemini saptayabilecek etik duyarlılığa sahip olmalıdır. Ancak liderin etik duyarlılığa sahip olması tek başına yeterli olamamaktadır. İstenilen bu yetkinliğin kazanılmasında; grup lideri kişiliğini, benliğini, bilgi ve deneyimlerini, eğitimi çerçevesinde kazandığı becerileri, kuramsal yaklaşım ve yetkinliklerini etiğe bağlı bir yaklaşım çerçevesinde bütünleştirebilmeli ve liderlik tarzını sözü edilen bu özelliklere paralel olarak geliştirmelidir (Arıcı ve Voltan Acar, 2011).

Grupa psikolojik danışmada lider; hem bir profesyonel hem de bir birey olarak kişileri etkileyebilmektedir. Lider sahip olduğu bilgi, eğitim, deneyim, yaklaşım, grubu yönetim şekli, kullandığı terapötik beceriler, benimsediği etik ilke ve kurallar ve yetkinliğiyle bir profesyonel olarak bireyleri ve süreci etkileyebilmektedir (Türküm ve Akdoğan, 2007). Bu etkileme sürecine paralel olarak grup sürecinde liderin kişilik ve kişisel özelliklerini gruba taşıması kaçınılmazdır. Sözü edilen tüm profesyonel özelliklerinin yanı sıra lider, kişiliği ve buna bağlı olarak gelişen kişisel özellikleriyle de bir birey olarak grup sürecine etki edebilmektedir (Arıcı ve Voltan Acar, 2011; Türküm ve Akdoğan, 2007). Bu bağlamda liderin kendi kişilik özelliklerinin, değerlerinin, duygu ve düşüncelerinin farkında olması, kişilik ve kişisel özelliklerinin grup sürecini olumsuz etkilemesini engellemesi açısından önemli ve değerlidir.

Grup lideri, grup sürecine ilişkin yetkinliğinin sınırlarının farkında olmalı ve birey ya da bireylerle zarar verebilecek herhangi bir uygulamadan kaçınmalıdır (Arıcı ve Voltan-Acar, 2011; Türküm

ve Akdoğan, 2007). Psikolojik danışmanın mesleki etkinlik sınırları çerçevesinde hareket etmesi etik bir gerekliliktir.

Neden Etik İnkilemler/Çatışmalar Çıkar?

Toplumsal ve kültürel yapının, kişiler arasındaki ilişkilerin, değerlerin ve çeşitli dinamiklerin hızlı bir şekilde değişim göstermesi, var olan norm ve ilkelerin geçerliliğini yitirmesine ya da görmezden gelinmesine neden olabilmektedir (Karaöz, 2000; Öztürk ve Oğuz, 1996). Bu bağlamda; eylem veya tutumların onaylanabilir ya da onaylanamaz olduğunda yol gösterici olan etik ilkelerin benimsenmesi ve en uygun şekilde kullanılması önem kazanmaktadır (McCullough ve Jonsen, 1991).

Toplum içerisinde bireylerin kişilerarası etkileşimlerinde benimsedikleri tutum ve davranışları etkilemesi bakımından etik değerler önem taşımaktadır. İnsanlar çevrelerinde gerçekleşen olaylara, kendi algılamaları çerçevesinde çeşitli değerler atfetmektedirler. Bu değerler; bireylerin ilişkilerinde aktif rol oynamaktadır. Kimi zaman bu düşünce, yaklaşım ve görüş farklılıklarına bağlı olarak ilişkilerde sorunlar ortaya çıkabilmekte ve bu sorunlar etik problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Büken ve Büken, 2002). Ortaya çıkan bu etik problemlerin çözüm sürecinde uygun karar vermede zorluk yaşanması sık karşılaşılan bir durumdur. Bu kararsızlık ve arada kalma durumu etik ikilem olarak değerlendirilmektedir (Aydın ve Ersoy, 1995). Etik inkilemler, psikolojik danışman, danışan ve genel anlamda toplumu oluşturan bireylerin istek ve çıkarlarının çatıştığı ve bundan dolayı da karar verme güçlüklerinin yaşandığı durumlar olarak belirtilebilir (Ergene, 2004). Ortaya çıkan etik problem ve inkilemlerin uygun yaklaşımla çözümlenebilmesini kolaylaştırabilmek ve yol gösterici olması açısından çeşitli etik ilkeler benimsenmektedir. Bu anlamda birçok etik ilke var olmasına rağmen, bu ilkeler arasından yarar sağlama, zarar vermeme, adalet, bilgilendirilmiş onam ve özerkliğe saygı (otonomi) ilkeleri temel etik ilkeler olarak görülmektedir (Aydın ve Ersoy, 1995). Sözü edilen etik ilkelere rağmen psikolojik danışma sürecinde de diğer etkileşim süreçlerinde olduğu gibi çeşitli etik problemler ve ihlallerle karşılaşılacaktır. Karşı karşıya kalınan bu etik problemler; günlük yaşantı içerisinde kabul edilse de edilmese de, istense de istenmese de sık sık karşılaşılan ve doğrudan yaşamla ilgili olan problemlerdir (Kuçuradi, 2003). Bu nedenle ihlaller, profesyonel ilişki bağlamında değerlendirildiğinde mesleki eylemi düzenleyen standart kuralların çiğnenmesi olarak da tanımlanabilmektedir (Yıldırım ve Kadioğlu, 2007). Bu kuralların nerede başlayıp

nerede biteceğini, nasıl değerlendirilebileceğini ise etik sınırlar belirlemektedir. Mesleki yaşam içerisinde de var olan bu sınırlar mesleki ve kişisel kimlik arasında her iki tarafın da güvende olmasını sağlaması bakımından önemlidir. Ancak bu sınırların korunamaması sonucu etik sınır aşımaları gelişebilmektedir (Çayköylü, 2002).

Etik sınır aşımı kavramı, danışan-psikolojik danışman arasındaki ilişkide var olan ve olması gereken profesyonel sınırların korunamaması ve bu profesyonel ilişki ile bağdaştırılmayacak bir kişilerarası ilişki sürecinin gelişmesi olarak tanımlanabilmektedir. Böyle bir ihlal durumunda, psikolojik danışma süreci olumsuz etkilenmekte, danışan-psikolojik danışman arasındaki terapötik ilişki bozulmakta, güven ilişkisi gelişmemekte ve bu iletişim danışan için zararlı bir hale dönüşmektedir (Çayköylü, 2002). Oysa sınırların konulması ve korunması, danışan ve psikolojik danışmanların kendi kimlik ve rollerinde güven içerisinde olmalarına yardım etmektedir.

Etik Sınırlar

Etik ilkelerin amacı, meslek elemanlarının uygulamalarını etiğe uygun bir şekilde yürütmelerini sağlamaktır. Etik ilkeler ve kodlar, meslek elemanlarının sahip olmaları gereken yeterli düzeyinin toplum ile paylaşılmasını sağlar ve böylece etik davranışların çerçevesi çizilerek meslek elemanlarının çalışmalarında yol gösterici olmaları sağlanır (Türk PDR-DER, 2006). Bu şekilde, etik ilkeler sınır aşımalarının önlenmesi ve aşım gerçekleştiğinde fark edilmesini kolaylaştırarak bireylere yol göstermektedir. Bu ilkeler özellikle profesyonel ilişkilerdeki sınır aşımalarının önlenmesinde kilit öneme sahiptir (Brooks, Gendel, Early, Gundersen ve Shore, 2012).

Profesyonel sınırların anlaşılması ve sürdürülmesi tüm meslek elemanları için esastır (Brooks ve ark., 2012). Bu bağlamda, profesyonel sınırların korunması terapötik ilişkinin kurulabileceği güvenli ortamın geliştirilmesinde ve bu ortamın korunmasında oldukça önemlidir. Bu sınırların aşılması ise, psikolojik danışmanın danışanı istismar etme riskini de beraberinde getirebilmektedir. Bu nedenle, risk yönetimi perspektifinden bakılarak sınırların aşımı engellenmeye çalışılmalıdır (Speight, 2012). Ülkemizde Erdur-Baker ve Çetinkaya (2007), okul psikolojik danışmanları ile yürüttükleri bir çalışmada, karşılaşılan mesleki ve etik sorunları belirlemeyi amaçlamışlardır. Söz konusu çalışmada, okul psikolojik danışmanlarının karşılaştıkları etik sorunlardan birisinin ikili ya da çoklu ilişkiler olduğu saptanmıştır. Psikolojik danışmanlar,

okullarda yapmaları istenen bazı işlerden (müdür yardımcılarında yardım etme, yazışma işlerini yapma, disiplin kurulunda bulunma, gözetmenlik yapma vb.) dolayı öğrencilerle ikili ya da çoklu ilişkiler kurmak zorunda olduklarını belirtmişlerdir.

Psikolojik danışmanlardan danışanlarıyla etkili çalışma ilişkilerini geliştirirken, objektif olmaları ve profesyonel mesafeyi korumaları beklenmektedir. Psikolojik danışma sürecinde, müdahalenin türü, terapötik ilişkinin düzeyi, psikolojik danışmanın kuramsal yönelimi, danışanların kültürel altyapısı ve ruhsal sağlığı gibi unsurların tamamı profesyonel sınırların nasıl konumlandırılacağını etkileyebilmektedir. Sınırların aşımı durumunda, danışan için yararlı olmadığı bilinen ve kültürel anlamda da kabul görmeyen bir ilişki gelişebilmektedir. Bu tür bir ilişki, danışana zarar verebilmekte, hatta istismar boyutuna ulaşabilmektedir (Speight, 2012).

Psikolojik danışma ilişkisinin bir parçası olarak, profesyonel sınırların konulmasının avantajlarından birisi, psikolojik danışmana karşı transferans durumuna ilişkin bir işaret vermesidir. Eğer psikolojik danışman, kendisinin terapötik ilişki sürecinde kurduğu sınırları aştığını fark ederse, kendisini dikkatli bir şekilde değerlendirmeli ve bu durumu bir meslektaş ile konuşmalıdır. Literatürde, destekleyici bir yaklaşımın benimsenmesi ile profesyonel sınırların ortadan kaldırılması arasındaki önemli farklılıktan söz edilmektedir (Gabbard, 1996). Terapötik ilişki içerisinde, sınırların aşılması durumunda, danışanın fiziksel, psikolojik ve duygusal olarak zarar görmesine neden olunabilmektedir. Bu bağlamda, danışanların biyopsikososyal açıdan herhangi bir alanda zarar görmesini engelleyecek bir ilişkinin kurulması ve bu ilişkinin süreç boyunca korunması gerekmektedir.

Sınır Aşımlarının Önlenmesi

Sınır aşımalarının önlenmesinde psikolojik danışmanların bu anlamdaki duyarlılığı, istekliliği ve motivasyonu oldukça önemlidir. Böylece, psikolojik danışmanların sınır aşımalarından kaçınmaları daha kolay olabilecektir. Birçok psikolojik danışman, terapötik becerilerin eksikliğine bağlı olarak sınır aşımaları yapabilmektedir. Oysa danışanla kurulacak terapötik ilişki, açık, güvenilir ve otantik olmalıdır. Bu nedenle uygun bir terapötik iletişim için psikolojik danışmanın bu anlamda yeteneği ve isteğinin olması önem kazanmaktadır (Speight, 2012).

Genellikle iyi niyetle başlayan sınır geçişleri sonrasında olumsuz sonuçlar doğuran sınır aşımaları ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle sınır geçişlerinin olumlu ve olumsuz yönleri iyi değerlendirilmeli ve dikkatli olunmalıdır. Bu anlamda, psikolojik danışmanlar sınırların korunması konusunda istekli

olmalıdır. Bu sınırları korumak ve yönetmek psikolojik danışmanların sorumluluğundadır. Dolayısıyla, psikolojik danışmanların farkındalığının yüksek olması oldukça önemlidir. Ayrıca, psikolojik danışmanların oturumda yaşananlara ilişkin kayıt tutmaları da önerilmektedir. Oturumlara ilişkin kayıt tutulması, olası bir anlaşmazlık durumunda psikolojik danışmanın duyarlılık ve nesnellüğünün bir işareti olarak düşünülebilecektir (Gutheil, 2005). Psikolojik danışmanlara, sadece etik ilkelerin öğretilmesinin yeterli olmayacağı belirtilmektedir. Psikolojik danışman adaylarının psikodinamik yönelimli bir terapi yürütmeyecek olsalar bile, aktarım ve karşı-aktarım konusunda bilgilendirilmeleri gerektiği ifade edilmektedir. Mesleki sınırlara ilişkin eğitim, sadece terapötik çerçevenin unsurlarını belirtmekle kalmamalıdır. Psikolojik danışman ile danışan arasında bir güven algısını yaratmanın ötesinde, terapötik çalışmayı en uygun koşullarda mümkün kılan bir dengenin kurulması önemlidir (Gabbard, 1996).

Sınır aşımalarının önlenmesinde, meslek elemanlarının çalıştıkları kurumun beklentilerinin, mesleki standartların, bölgedeki uygulamaların neler olduğuna ilişkin bilgi sahibi olmasının da önemli olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, psikolojik danışmanların danışanların ikili veya çoklu ilişki yönünde uygun olmayan girişimlerine nasıl yanıt vereceğini de bilmesi gerekmektedir. Psikolojik danışmanın, gerektiğinde danışanı bir başka meslek elemanına sevk etmeyi de göz önünde bulundurması önerilmektedir. Psikolojik danışma sürecinde, kimin gereksinimlerinin karşılandığına ilişkin bir değerlendirme yapılması da, sınır aşımalarının önlenmesinde önemli görülmektedir. Bunun yanı sıra, meslek elemanının sınır aşımına yol açabilecek durumlara yönelik risk faktörlerinin ve uyarı işaretlerinin neler olduğunu bilmesi önemlidir. Örneğin, meslek elemanına yönelik risk faktörleri; ikili ve çoklu ilişkilere kasıtlı bir şekilde girmek, meslek elemanının özel hayatında yaşadığı sorunlar, özellikle belirli bir danışanı görmek için sabırsızlanma şeklinde belirtilebilir. Danışana yönelik risk faktörleri de söz konusudur. Örneğin, psikolojik danışman danışanındaki duygusal anlamda bağımlılık eğiliminin farkında olmalıdır. Bir danışanın geçmiş öyküsünde, şiddet mağduru olma veya hayatındaki önemli birisini kaybetme gibi bir durum söz konusu ise ikili veya çoklu ilişkiye girme açısından risk barındırdığı belirtilebilir (Plaut, 1997).

Psikolojik danışman eğitimi sırasında, süpervizyon sürecinin önemi ve buna hangi durumlarda gereksinim duyulacağına ilişkin bir bilgilendirmenin de yapılması önerilmektedir. Gereksinim duyulduğunda, daha deneyimli bir meslek elemanından görüş alınması

göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun yanı sıra, süpervizyon veren uzmanın da bu süreçte neler yapması gerektiğine ilişkin bir eğitimden geçmiş olması önerilmektedir. Süpervizyon veren kişinin, kendisinden görüş alan uzmanın davranışlarını yanlış olarak etiketlemesi yerine davranışı anlaması gerektiği belirtilmektedir (Gabbard, 1996).

Etik açıdan sınırlar konusunu gündeme getirecek önemli unsurlardan birisi de değerlerdir. Tüm bireylerin, yaşamla ilgili çeşitli konularda değerleri bulunmaktadır. Bir psikolojik danışmanın da ayırında olduğu veya olmadığı çeşitli değerleri bulunmaktadır ve bunlar bireylerin kişilerarası ilişkilerini etkileyebilmektedir (Oğuz, 2001). Psikolojik danışmanların, değerlerinin mesleki çalışmalarını nasıl etkileyebileceğine ilişkin bir farkındalığa sahip olmaları gerekmektedir. Psikolojik danışmanların sözleri kadar sözel olmayan davranışları ve beden dili mesajları da danışanlarını çeşitli açılardan etkileyebilmektedir. Psikolojik danışmanların, değerlerinin danışanlarına yönelik algılarını ve nesnel davranabilmelerini etkileyip etkilemediğini dürüst bir şekilde değerlendirmeleri gerekmektedir (Corey, Corey ve Callanan, 1998).

Sonuç

Hem bireysel hem de grupla psikolojik danışma sürecinde; danışanlar terapötik sürece kaygı, öfke ve depresyon gibi yüksek derecedeki sıkıntı düzeyleri, bilgi eksiklikleri, düşük motivasyonları ve başkalarına güven eksiklikleri gibi durumlarla gelmektedirler. Benzer şekilde psikolojik danışmanlar da, danışanları ile kurulacak olan terapötik ilişkiye, hem bir profesyonel hem de sosyal bir varlık olarak, birçok özelliklerini beraberinde getirmektedirler. Bu özellikler danışanla yaşanan oturumlarda, psikolojik danışmanın kendi bilişsel ve duygusal özellikleri, bilimsel bilginin kullanımı, davranışlarının etik boyutlarına ilişkin durumları da içerebilmektedir. Olumlu bağlar kurmak, işbirliği halinde çalışabilmek, yardım ilişkisinin gelişmesi, terapötik becerilerin gelişimi gibi profesyonel becerilerin kullanımı yoluyla danışanla etkili bir psikoterapötik süreç geçirilebilir ve birey bu süreçten güçlenerek çıkabilir

(Skovholt, 2012). Bu bağlamda, alanyazında terapötik ilişki sürecinin doğasında var olan farklı davranış şekillerinin uygunluğu konusunda kesinlik olmadığı belirtilmektedir (Garfinkel, Dorian, Sadavoy ve Bagby, 1997). Bu kesin olmayan durum nedeniyle profesyonel yaklaşımlar dikkatli kullanılmalı ve genel olarak sınır aşimleri tanımlanmalıdır (Brooks ve ark., 2012). Sözü edilen sınır aşimlerinin fark edilmesi ve önlenmesinde genellikle kaçırılan bir nokta, bu sınırların kültürel düzeyde farklı anlamlar taşıyabileceğidir (Speight, 2012). Bu kapsamda, kültürel değerler etik ilkeler doğrultusunda değerlendirilmelidir.

Sınır aşimlerinin önlenmesinde en önemli sorumluluk, bir profesyonel ve danışana yardım etmesi beklenen kişi olarak psikolojik danışmandır. Ancak sınır aşimlerine bağlı olarak gelişen, uygun olmayan kişilerarası sürecin sonlandırılması kimi zaman zor olabilmektedir. Böyle bir durumda, psikolojik danışman sınır aşimlerini durdurmaya ya da azaltmaya çalıştığında, bazı danışanlar bu durumun farkına vararak olumsuz tepkiler gösterebilmektedirler (Gutheil, 2005). Bu nedenle, sınır aşimleri gerçekleşmeden uygun profesyonel yaklaşımın benimsenmesi ve psikolojik danışmanın yardım edici pozisyonunu koruyarak birey ya da bireylere olumlu terapötik ilişkiler çerçevesinde yaklaşması oldukça değerlidir. Bunun için psikolojik danışmanın sahip olması gereken yetkinlikler içerisinde yer alan erdem, farkındalık, kültürel yeterlilik, psikolojik sağlamlık gibi özelliklerin içselleştirilmesi gerekmektedir (Cormier ve Hackney, 2013). Sözü edilen uygun yaklaşımın benimsenmesinde psikolojik danışmanın hem profesyonel hem de kişisel özellikleri önemlidir. Bu bağlamda, psikolojik danışmanların eğitimleri süresince öncelikle kendi öz değerlendirmelerini yapmaları, farkındalıklarını geliştirmeleri, etik ilke ve değerleri içselleştirmeleri yoluyla profesyonel kimliklerini özümsemeleri, tüm bunları yaparken gerekli destek kaynaklarını da kullanmalarının önemli olduğu ifade edilebilir. Psikolojik danışma sürecin doğasının korunmasında mesleki etik ilkelerin meslek elemanları tarafından benimsenmesi anahtar noktayı oluşturmaktadır.

Kaynaklar

- Arıcı, F. ve Voltan-Acar, N. (2011). Grupla psikolojik danışmada terapötik bir güç olarak psikolojik danışman. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 173-179.
- Aydın, E. ve Ersoy, N. (1995). Tıp etiği ilkeleri. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, 3(2), 48-52.
- Brooks, E., Gendel, M. H., Early, S. R., Gundersen, D. C. ve Shore, J. H. (2012). Physician boundary violations in a physician's health program: A 19-year review. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 40(1), 59-66.
- Büken, N. ve Büken, E. (2002). Nedir şu "tıp etiği" dedikleri? *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 11(1), 17-20.

- Corey, G. (2005). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (Çev. T. Ergene). Ankara: Mentis Yay.
- Corey, G., Corey, M. S. ve Callanan, P. (1998). *Issues and ethics in the helping professions*. California: Brooks/Cole Publishing.
- Cormier, S. ve Hackney, H. (2013). *Psikolojik danışma: Stratejiler ve müdahaleler* (Çev. Ed. S. Doğan ve B. Yaka), Ankara: Pegem Akademi.
- Civaner, M., Sarıkaya, Ö. ve Balcıoğlu, H. (2009). Uzmanlık eğitiminde tıp etiği. *Anadolu Kardiyoloji Dergisi*, 9, 132-138.
- Çayköylü, A. (2002). Psikiyatride gizlilik ilkesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 5, 248-256.
- Demir, B. ve Oğuz, Y. (1999). Psikiyatri eğitimi ve etik. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2, 95-100.
- Demirdöven, İ. H. (2011). Meslek etiklerindeki sorunların kaynağı üzerine. *Kayı: Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 16, 47-52.
- Durmuş, E. (2013). Grupla psikolojik danışmada kendini açan ve açmayan liderin etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 149-158.
- Erdur-Baker, Ö. ve Çetinkaya, E. (2007). Etik: Davranışta kırılma noktası. (Ed: R. Özyürek, F. Korkut-Owen, D. W. Owen), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik I: Meslekleşme sürecindeki ilerlemeler* (ss. 163-182). Ankara: Nobel Yay.
- Eren Gümüş, A. ve Gümüş, M. A. (2010). *Psikolojik danışmada etik ve hukuk*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Ergene, T. (2004). Psikolojik danışmada etik ikilemler: Etik karar verme süreci. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 15, 49-55.
- Gabbard, G. O. (1996). Lessons to be learned from the study of sexual boundary violations. *American Journal of Psychotherapy*, 50(3), 311-322.
- Garfinkel, P. E., Dorian, B., Sadavoy, J. ve Bagby, R. M. (1997). Boundary violations and departments of psychiatry. *Canadian Journal of Psychiatry*, 42, 764-770.
- Gutheil, T. G. (2005). Boundaries, blackmail, and double binds: a pattern observed in malpractice consultation. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 33, 476-481.
- Karaöz, S. (2000). Cerrahi hemşireliği ve etik. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 4(1), 1-8.
- Kuçuradi, İ. (2003). Etik ve etikler. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 423(1), 7-9.
- McCullough, L. B. ve Jonsen, A. R. (1991). Bioethics education: diversity and critique. *The Journal of Medicine and Philosophy*, 16(1), 1-4.
- Oğuz, N. Y. (2001). Tıp etiğinin ışığında psikoterapi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(1), 36-40.
- Öztürk, H. ve Oğuz, N. Y. (1996). Klinik uygulamalarda etik değerlendirme süreçleri. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, 4(3), 129-130.
- Plaut, S. M. (1997). Boundary violations in professional-client relationships: Overview and guidelines for prevention. *Sexual and Marital Therapy*, 12(1), 77-94.
- Skovholt, T. M. (2012). The counselor's resilient self. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 137-146.
- Speight, S. L. (2012). An exploration of boundaries and solidarity in counseling relationships. *The Counseling Psychologist*, 40(1), 133-157.
- Türk PDR-DER (2006). *Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için etik kodlar*. 8. Baskı, Ankara: Türk PDR Derneği Yay.
- Türküm, S. ve Akdoğan, R. (2007). Grupla psikolojik danışmada bir profesyonel ve bir birey olarak lider. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 123-137.
- Voltan Acar, N. (2012). *Grupla psikolojik danışma ilke ve teknikleri*. Ankara: Nobel Yay.
- Yıldırım, G. ve Kadioğlu, S. (2007). Etik ve tıp etiği temel kavramları. *C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 29(2), 7-12.

Extended Summary

A Risk Area For Group Counseling: Boundary Violations

Yeter Sinem ÜZAR ÖZÇETİN and İlhan YALÇIN

Background

Psychological counseling can be considered as an intensive and active interpersonal process conducted with individual or group meetings to provide assistance to individuals (Skovholt, 2012). In this relationship, behaving in an ethical manner and using the power for people's benefits are very important. Ethical values gain function and meaning in terms of making sense of and interpreting any attitude or behavior within the concept of humane values such as good or bad and right or wrong (Öztürk and Oğuz, 1996). Rapid changes in social and cultural structure, interpersonal relationships, values and various dynamics can cause problems (Karaöz, 2000; Öztürk and Oğuz, 1996). Because of differences in thoughts and approaches, ethical problems can appear (Büken and Büken, 2002).

Professional Ethics

Sometimes, there may be problems and conflicts occur which could be difficult to solve in professional life. Because no profession can be thought independent from ethical principles. These problems can cause different kinds of ethical dilemmas. For solving these dilemmas, it is important to take into consideration professional ethical principles. But this process requires paying attention while solving conflicts. Thus, it is hard to catch. Conflicts between professional and social identity can cause these dilemmas. For solving these dilemmas, ethical principles should be implemented. Thus, deciding suitable ethical principles is very important for dilemmas (Civaner, Sarıkaya and Balcıoğlu 2009; Demirdöven, 2011; Türk PDR-DER, 2006). Taking support, consulting to colleagues and evaluating the balance between benefits and harms of ethical principles as a multi-dimensional can be very effective ways in this process (Türk PDR-DER, 2006).

Ethics in Counseling Process

The basic purpose of counseling is to help people change and get benefit from this process.

Individuals gain awareness, learn new social skills and complete unfinished business in this process. Thus, changes in individual and social relationships will occur. These changes, especially in group counseling, can be effective in terms of sharing life experiences, strengths and coping mechanisms (Oğuz, 2001).

Internalizing these changes and evaluations through ethical principles is very important at individual and group levels. Power relationship and the use of this power are associated with more intrinsic property in counseling, so the process itself can bring ethically problematic applications. Thus, this power should be used in the right way (Oğuz, 2001). Otherwise, therapeutic relationship and dynamics can be damaged and negative results may occur. In this sense, group leader has important responsibilities as a professional.

Ethical Qualities of a Group Leader

There are various kinds of factors which affect group dynamics, process and interaction. One of these factors is the group leader. In this point, the group leader should create a trustful, supportive and respectful environment. It is stated that self-disclosure of psychological counselors is an essential factor which helps growth trust and respect in group counseling process. In addition, the group leaders should have high level of awareness about ethical problems which may occur in counseling process.

Preventing Boundary Violations

Understanding professional boundaries is essential for all professions (Brooks et al, 2012). Because, protection of professional boundaries is very important for preparing and protecting a safe environment which is suitable for therapeutic relationships (Speight, 2012). Also, it is significant to protect boundaries as a requirement of the professional relationship between psychological counselor and client.

Psychological counselor's sensitivity, willingness and motivation about preventing boundary violations are significant. With this way, they can be protected from boundary violations more easily. Most of counselors can do boundary violations because of lacking previously described therapeutic skills. Whereas therapeutic relationships with client should be clear, reliable and authentic. So counselor's skills and willingness are essential for therapeutic relationships (Speight, 2012).

Conclusion

Psychological counselors have great responsibilities to prevent boundary violations. It is expected from counselors to help people in a professional way. Counselors' not only professional but also individual characteristics are important for adopting this approach. In this sense, it can be said that counselors' self-evaluation, self-awareness, internalization of their professional identity through ethical principles and values, using sources of supports are very important.